

STICHTING DOEN

VRIENDEN
LOTERIJ

NATIONALE
POSTCODE
LOTERIJ

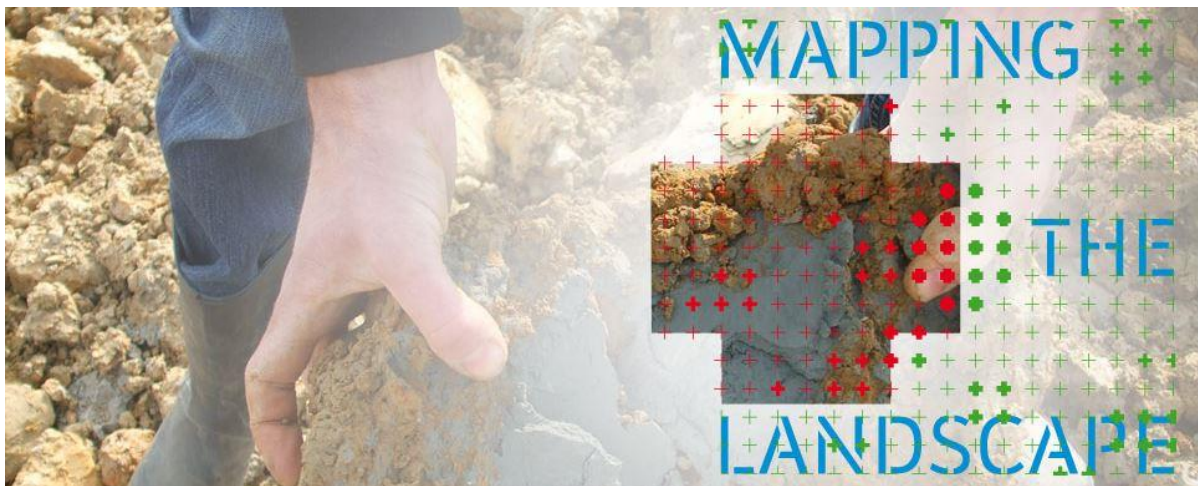
BankGiro
Loterij

Maatschappelijke Rol Cultuur

Het programma Maatschappelijke Rol Cultuur (MRC) valt binnen het thema Cultuur en Cohesie. Doel van het programma is om bezoekers en anderen uit de omgeving van culturele instellingen actiever te betrekken bij culturele producties, niet alleen als toeschouwer of bezoeker maar ook als maker. Deze actievere betrokkenheid zorgt ervoor dat grotere groepen mensen geïnspireerd raken door kunst en cultuur en hierdoor nieuwe ervaringen en ideeën opdoen. Dat geeft de culturele instellingen op hun beurt een gewaardeerde en gewenste plek midden in de samenleving.

Om dit te bereiken ondersteunt DOEN met gelden van de BankGiro Loterij vernieuwende initiatieven die de interactie tussen culturele instellingen en hun omgeving bevorderen. Het programma MRC startte in 2010. Tussen 2010 en 2013 heeft DOEN via dit programma 71 projecten ondersteund met een totaalbedrag van 5,6 miljoen euro.

Een voorbeeld van een project is Mapping the Landscape van Museum Bommel Van Dam waar DOEN 12.000 euro aan bijdroeg. Mapping the Landscape is een beeldend kunstproject waarbij de kunstenaars samen met het publiek, in dit geval omwonenden, kunstwerken maken die vervolgens in het museum tentoongesteld worden. Het museum treedt hierbij, letterlijk en figuurlijk, buiten haar muren en de samenleving in. *"Of het een verandering teweeg heeft gebracht voor de betrokkenen? Ja, ik heb een half jaar met hen samengewerkt. Eerst dachten ze: "Waarom in godsnaam deze plek, wat is er nu kunst aan deze plek? Wij kijken er al 8 jaar op uit en het is lelijk!" Maar uiteindelijk was dat dus wel veranderd. Toen overwogen ze zelfs om er een bord met een foto uit mijn video-installatie bij te plaatsen en het op te nemen in hun wandelroute, dus dan moet er iets veranderd zijn in hun kijk op het gebied."* (deelnemend kunstenaar)

Evaluatie

In 2013 heeft onderzoeksbureau Cult-i het programma MRC geëvalueerd. 35 projecten namen deel aan het onderzoek. De belangrijkste onderzoeksvraag was welke impact het programma heeft gehad in de periode

2010 – 2013 en of het doel: 'het vinden van nieuwe wegen om de interactie tussen cultuurinstellingen en hun omgeving te versterken' is behaald.

Naast een vragenlijst zijn er interviews gehouden met vertegenwoordigers van culturele instellingen, bezoekers en deelnemers aan projecten. De opgetekende ervaringen zijn besproken door een panel met voorlopers uit de culturele sector. Het panel voerde een diepgaande discussie over de thema's van het programma MRC, zoals de bereidheid tot verandering, de cultuurprofessional als change agent en verbinder en het belang van samenwerking. In het panel zaten Meta Knol (Museum De Lakenhal), Lucas de Man (Nieuwe Helden), Rick Spaan (De Veenfabriek), Alex Kuhne (Deventer Schouwburg), Valentijn Fit (PeerGrouP), Nicole van Dijk (Museum Rotterdam), Christian Nyampeta (Casco), Maaïke Roozenburg (Studio Maaïke Roozenburg) en Edwin Jacobs (Centraal Museum).

Belangrijkste uitkomsten

De belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat het programma MRC zijn doel heeft behaald. Culturele instellingen, bezoekers en deelnemers zijn intensiever met elkaar gaan samenwerken in het ontwikkelen van producties en tentoonstellingen en hebben zo nieuwe vormen van interactie tot stand gebracht. De 35 projecten die deelnamen aan het onderzoek, sterk variërend in grootte en aanpak, bereikten samen ruim 2,1 miljoen mensen. Het gemiddelde bereik was ruim 84.000 bezoekers per project. Van deze bezoekers namen er gemiddeld bijna 3.000 actief deel aan een project. Dat is een hoog aantal voor dergelijke vernieuwende culturele producties. Ook bereikt DOEN met het programma de juiste initiatieven en deelnemers, te weten de voorlopers in de culturele sector en mensen die actief willen deelnemen aan een project.

"Voordat ik aan dit project meewerkte, was ik niet geïnteresseerd in kunst. Ik denk dat dit voor de meesten geldt. Mijn houding tegenover kunst is wel veranderd. We waren eerst vrij negatief, maar hebben nu meer begrip." (lid Carnavalsvereniging De Zeskante Steen en actief deelnemer aan het project Kunst Rijk Emmen waar inwoners een actieve rol innemen bij het realiseren van een bijzondere tentoonstelling, zij maken een keuze uit de toonzaalcollectie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, voegen eigen werk toe en werken zo mee aan de totstandkoming van de tentoonstelling.

Structurele verandering

De meeste initiatiefnemers van projecten die DOEN ondersteunt, willen structurele veranderingen in hun organisatie, inhoud en programmering om hun maatschappelijke impact te vergroten. DOEN is erin geslaagd verschillende initiatiefnemers daarin te ondersteunen en met elkaar in verbinding te brengen. Van echte pioniers tot organisaties in de culturele sector die hierin hun eerste stappen zetten. Deze laatsten zijn minder ver in het veranderingsproces. Zij doen in de projecten positieve ervaringen op en worden zo enthousiast voor verdergaande verandering.

"Met 'Stad als Muze' heeft Museum Rotterdam een nieuwe methode ontwikkeld om op participerende wijze hedendaags erfgoed te verzamelen. Dit heeft geleid tot een ingrijpende verandering van de organisatie. We hebben besloten om deze werkwijze aan te nemen als reguliere methode om hedendaags erfgoed op te sporen." (medewerker Museum Rotterdam)

De maatschappelijke rol van kunstenaars en instellingen

De culturele instellingen willen de sociale interactie (de wijze waarop mensen en groepen ten opzichte van elkaar handelen, op elkaar reageren en elkaar proberen te beïnvloeden) tussen kunst en mensen vergroten. Het bevorderen van deze sociale interactie maakt dat culturele instellingen en kunstenaars nieuwe verbindingen leggen tussen kunst en het publiek. Uit het onderzoek blijkt dat zij deze rol van facilitator en 'creative mediator' ook duidelijk zien voor zichzelf.

"We trachten voor 100% een intermediair te zijn. Het museum faciliteert, de mensen maken. Wij jagen aan, de bevolking doet het. De drempel is weg. Het museum is van, voor en door de mensen. Ons mission statement is om 'Huis van de Stad' te zijn." (medewerker Museum Rijswijk)

Samenwerking en co-creatie

De deelnemers in het onderzoek vinden dat een culturele activiteit relevanter wordt voor de maatschappij wanneer er steeds meer mensen gaan meedoen. Daarnaast benadrukken ze dat bijzondere samenwerkingsverbanden en co-creatie tussen culturele en andere organisaties belangrijk zijn voor sociale vernieuwing en het maatschappelijk draagvlak. De gesteunde projecten hebben op verschillende manieren

samengewerkt, bijvoorbeeld met mantelzorgers, een commercieel voedingsbedrijf, dansers, en met mensen met een beperking. Hoewel samenwerking en co-creatie noodzakelijk zijn en kansen bieden, bleek het soms ook lastig. In veel projecten vond voor het eerst zulke diverse en verregaande samenwerking plaats. Een spannend proces dat met vallen en opstaan gepaard ging.

"Wij maken veel gebruik van vrijwilligers. We zagen dat onze professionals moesten wennen aan het feit dat er ook taken zijn die vrijwilligers uitstekend kunnen uitvoeren. En dat zij dus een positieve bijdrage leveren aan het totaal." (medewerker Deventer Schouwburg)

Aanbevelingen

Uit het onderzoek zijn een aantal aanbevelingen voor het programma MRC gekomen:

- Diep de maatschappelijke rol van cultuur verder uit en gebruik duidelijkere definities in het programma.
- Maak duidelijker dat het programma uiteindelijk draait om sociale innovatie.¹
- Deel de conclusies van het onderzoek met het culturele veld zodat de discussie over de maatschappelijke rol van cultuur verder gevoerd kan worden en in de toekomst het gehele culturele veld de rol van sociale innovator in de samenleving op zich kan nemen.

Vervolgstappen

DOEN gaat met deze aanbevelingen aan de slag. Daarnaast gaat DOEN onderzoeken of ze de maatschappelijke rol van de initiatieven en van het programma kan versterken door initiatiefnemers voor een langere periode te ondersteunen. Dit om de impact van succesvolle experimenten van voorlopers te vergroten. Ook zal de betekenis van het programma MRC voor de culturele instellingen verder worden onderzocht in een bijeenkomst met het culturele veld later dit jaar.

¹ Sociale innovatie heeft als doel de sociale interactie tussen mensen uit te dagen en te veranderen om zo het sociale en persoonlijke voorstellingsvermogen van mensen te verbeteren, met andere woorden het zich kunnen indenken van nieuwe mogelijkheden tot persoonlijke ontwikkeling of het kunnen zien van nieuwe sociale verbanden of vormen van interactie.